

เรื่อง นายธรรมนุญ ยายอด : ปราชญ์ชาวบ้าน แห่งหยวก อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

รายละเอียด

บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ที่สืบทอดต่อกันมานานนับหลายร้อยปี กาลเวลาอาจพัดพาให้วัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เหมาะสมกับความสะดวกส่วนบุคคล เวลาและความต้องการของสังคมไปบ้างอีกทั้งกระแสของสังคมโลกผันแปรไปตามยุคสมัย ความนิยมกระแสต่างๆ จากต่างประเทศที่เข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีอันทันสมัย เข้ามามีบทบาททำให้ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกระแสละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส ที่ออกอากาศทางวิทยุโทรทัศน์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก หัวใจของการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนนั้นคือ “การศึกษา” (education) ซึ่งความสนุกของละคร ที่ได้รับความนิยมคือการสร้างมายาคติของความสมจริงซึ่งผู้ชมในยุคสมัยใหม่สามารถเข้าถึงได้หรือมีจุดขายซึ่งโยงเข้าหาตนเอง เช่น ตัวละครที่มีนิสัยและมุมมองสมัยใหม่ แต่เข้าไปเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมและศิลปะในอดีต ในขณะที่เดียวกันก็ถ่ายทอดสังคมในอดีตให้สมจริงโดยการเน้นมิติที่

หลากหลายทั้งด้านดีและด้านเสียของธรรมเนียมประเพณีและประวัติศาสตร์ จากกระแสบุพบถันนิวาสพีเวอร์ ทำให้คนไทยหันมาสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมของไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้หวลคิดถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีที่บรรพบุรุษสืบทอดมายังคนรุ่นหลังเป็นจำนวนมาก บางอย่างเกือบจะสูญหายไปแล้ว

งานศิลปหัตถกรรมการแหงหยวกเป็นงานที่มีความสวยงามมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเป็นงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมานาน ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะให้ความสนใจศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือนและชุมชน ช่างแหงหยวกจะต้องศึกษาและพัฒนารูปแบบลวดลายอุปกรณ์ที่ใช้ในการแหงหยวก ตลอดจนวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานทางธุรกิจอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้ครัวเรือนและชุมชนมีความยั่งยืนต่อไป

อำเภอพรานกระต่ายเป็นอำเภอเก่าแก่ในจังหวัดกำแพงเพชร มีภาษาถิ่นและเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดสุโขทัยซึ่งเคยเป็นราชธานี ทำให้วัฒนธรรมโบราณหลากหลายด้านปรากฏขึ้นที่อำเภอแห่งนี้ แม้แต่ศิลปะช่างสิบหมู่อย่างการแหงหยวก ก็ยังคงหลงเหลือผู้สืบสานต่อกับบรรพบุรุษ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชีวประวัติช่างแหงหยวกและรวบรวมวิธีการทำการแหงหยวกของชาวอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ นายธรรมนุญ ยายอด

ชีวประวัติ/ความเป็นมา

นายธรรมนุญ ยายอด (ชาวบ้านทั่วไปเรียก อาจารย์นุญ) เกิดเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2498 ปัจจุบันอายุ 63 ปี บิดาชื่อ นายคำ ยายอด มารดาชื่อ นางมาลัย ยายอด ทั้งบิดา-มารดาเป็นชาวพรานกระต่ายโดยกำเนิด ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วทั้งคู่ มีพี่น้องร่วมบิดา ทั้งหมด 3 คน ซึ่งบิดาได้แต่งงานใหม่กับคุณแม่มมาลัย ยายอด ซึ่งเป็นมารดาของอาจารย์นุญ เนื่องจากภรรยาคนแรกได้เสียชีวิต และมีพี่น้องร่วมบิดา-มารดา จำนวน 6 คน ซึ่งอาจารย์นุญเป็นบุตรคนที่ 2 พี่น้องส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและทำเกษตรกรรม มีเพียง 1 คนที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอคีรีมาส จังหวัดสุโขทัย) ในช่วงวัยเด็กเป็นคนที่ชื่นชอบงานที่พ่อค้า ยายอด ทำอยู่เล็งเห็นว่าเป็นงานที่รักษาวัฒนธรรมไทยและเป็นการช่วยเหลือทำนุบำรุงศาสนา อีกทั้งช่วยงานบุคคลอื่น จึงช่วยงานพ่อค้ามาตลอด เมื่อครั้งศึกษาจบประถมศึกษา 5 ตนเองหยุดการเรียน และได้ออกมาทำการเกษตรกรรม ในระหว่างนั้นเองได้ฝึกฝนการแหงหยวกหลังจากที่ตนเสร็จภารกิจจากงานการเกษตร ตกค่ำก็ใช้เวลาที่เหลือฝึกฝนการแหงหยวกโดยเริ่มจากการฝึกแหงลายพื้นฐาน คือ ลายพินปลา ลายพินสาม และลายพินห้า ต่อมาในปี พ.ศ.2519 ตนเองได้เริ่มทำอย่างจริงจัง

ในปี พ.ศ.2520 จนถึง พ.ศ.2531 (11 พรรษา) ได้อุปสมบท ณ วัดไตรภูมิ ตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และได้เข้าศึกษาจนสำเร็จระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักธรรมชั้นเอก ซึ่งเป็นระดับการศึกษาทางพุทธศาสนาในประเทศไทย แขนกธรรม เป็นชั้นสูงสุดของการศึกษาระดับพื้นฐานของพระ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สงฆ์ สามเณรในประเทศไทย ซึ่งความสามารถในการแทงหยวกได้รับอิทธิพลมาจากบิดา คือ นายคำ ยายอด ซึ่งคุณพ่อคำได้ร่ำเรียนวิชาการแทงหยวกเมื่อครั้งอุปสมบท ณ วัดเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งในบรรดาพี่น้องของตนเองไม่มีใครสืบทอดงานจากพ่อคำเลย อาจารย์บุญด้วยความรัก ที่มีให้พ่อคำ ตั้งใจที่จะสืบทอดงานของพ่อคำ ไม่ได้คิดทำเพื่อคนอื่นตั้งใจทำให้พ่อ อุทิศกำลังกายและใจ ความรู้และความสามารถ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม และในปี พ.ศ.2535 นายธรรมบุญ ยายอด สมรสกับนางจิราภรณ์ ยายอด มีบุตร 1 คน คือ นายปรัชญา ยายอด ปัจจุบันศึกษาอยู่ที่คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บรรดาลูกศิษย์ของอาจารย์บุญ มีหลายท่าน แต่ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปหลายคน และบางคนที่อยู่ต่างอำเภอกัน คือ นายจรัญ บุญกลอน (เสียชีวิต เมษายน พ.ศ.2561) อาจารย์บุญกล่าวว่า ศิษย์เอกที่เก่งที่สุด เก่งกว่าตนเอง เสียอีก เพราะนายจรัญเป็นความที่มีความคิดสร้างสรรค์มักชอบคิดค้นลายใหม่ๆ อยู่เสมอ และทำออกมาได้สวยงามสง่างามเสียยิ่งว่าอาจารย์ นายวินัย ชูพันธ์ (เสียชีวิต) เป็นศิษย์ที่มีทั้งความรู้และความสามารถหลากหลายด้าน นอกจากการแทงหยวกแล้ว ยังประกอบอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอพรานกระต่าย นายลือ (ทิดลือ อาจารย์บุญ จำชื่อ-สกุลจริงไม่ได้ และเสียชีวิต) และอาจารย์เพื่อน (เจ้าอาวาสวัดไตรภูมิ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และเสียชีวิต)

การแทงหยวก เป็นศิลปะที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมาหลายร้อยปี ซึ่งเป็นการทำให้สถานที่หรือระดับประดับประดาในแหล่งต่าง ๆ เราสามารถใช้การแทงหยวกได้หลากหลายประเพณีหลากหลายพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็น งานบวช งานแต่งงาน งานกฐิน-ผ้าป่า ประดับรถแห่ งานศพ เมรุเผาศพ ฯลฯ ไม่ว่าจะงานมงคลหรืองานอวมงคลก็สามารถใช้การแทงหยวกประดับได้ทั้งสิ้น

ซึ่งมีเครื่องมือ-อุปกรณ์ และวิธีการแทงหยวก ดังนี้

กระบวนการแทงหยวกนั้น ต้องเริ่มจากการไหว้ครู เพื่อรำลึกถึงครูอาจารย์ ประกอบด้วย

- รูป 3 ดอก
- เทียนขี้ผึ้ง 1 เล่ม
- ดอกไม้ 3 สี
- สุรา 1 ขวด
- ผ้าขาวม้า 1 ผืน
- เงินค่าครู 142 บาท ในส่วนของค่าแรงนั้นไม่ได้เรียกร้องแล้วแต่จะให้

อุปกรณ์ในการแทงหยวก

มีดสำหรับแทงหยวก เป็นเครื่องมือหลัก ช่วงแต่ละคนจะมีมีดแทงหยวกเป็นของตัวเอง ซึ่งอาจารย์บุญมีมีดแทงหยวกของตนเอง 2 ชุดและยังเก็บมีดของพ่อคำ ยายอด เก็บไว้ระลึกถึงและใช้ในการไหว้ครูทุกครั้งที่ทำกรแทงหยวก

ดอก เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับประกอบเข้าเป็นส่วนต่างๆ ซึ่งดอกที่ใช้จะมีหลายขนาด เนื่องจากการประกอบเข้าแต่ละส่วนของหยวกเข้าหลายรูปแบบ

ต้นกล้วยตานี ที่ต้องกล้วยตานีเพราะไม่แตกง่าย ปัจจุบันต้นกล้วยตานีหายากและมีขนาดไม่เหมาะสมสำหรับใช้งานแต่ก็ยังพอหาได้ หาไม่มากกล้วยตานีแล้วสามารถใช้ต้นกล้วยน้ำว้าแทน โดยไม่ว่าจะเป็นกล้วยตานีหรือกล้วยน้ำว้า หลักการคือ ต้องเป็นต้นกล้วยสาว ต้นกล้วยที่ยังไม่มีเครือหรือยังไม่ออกหวีกล้วย ต้นกล้วยจะอ่อนแทงลวดลายได้ง่ายและงดงาม

กระดาษสี ใช้สำหรับรองรับลวดลายต้นกล้วยให้ปรากฏชัดเจนและตัดเพื่อตกแต่งให้มีสีสันสวยงามมากขึ้น กระดาษสีจะต้องมีทักษะในการตัดให้ชำนาญจะออกมางดงาม

ขั้นตอนในการแทงหยวกและประกอบเข้าส่วนเป็นลายชูดนั้น มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นเตรียมหยวกกล้วย
2. ชั้นแทงลวดลายลงบนหยวก
3. ชั้นประกอบเป็นลายชูด

ความชำนาญ/ความสนใจ

นายธรรมบุญ ยายอดเป็นบุคคลที่มีความสามารถด้านงานช่างในหลากหลายประเภทนอกจากงานแทงหยวกแล้วยังชำนาญงานไม้ การค้าขายหีบศพ/ดอกไม้จันทน์ และมีลายมือที่สวยงามสามารถเขียนป้ายในงานพิธีต่างๆ อีกทั้งยังเชี่ยวชาญงานตัดกระดาษ เช่น พวงมะโหด ตกแต่งงานพิธีกรรม รวมไปถึงการเจ้าพิธีในงานต่างๆ

ผลงานสำคัญ/ที่สร้างชื่อเสียง

การแทงหยวกเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาเนิ่นนาน ดังนั้นจึงมีลักษณะงานแทงหยวกแบบทั่วไป แต่อาจารย์บุญได้ริเริ่มสร้างสรรค์ตัดแปลงให้ดูสร้างสรรค์ขึ้น โดยงานแรกที่ทำแตกต่างไปจากเดิม คือ งานทำบุญ 7 วันของมารดา นางมาลัย ยายอด ซึ่งได้จัดทำเป็นแท่นหลายชั้นเพื่อใช้วางภาพถ่ายและสิ่งของอื่น ซึ่งอาจารย์บุญมีความภาคภูมิใจในงานนี้มากที่สุด หากเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยทำมา เนื่องจากงานแทงหยวกเป็นงานที่ใช้วัสดุธรรมชาติจึงเป็นต้องทำสด ใช้วันต่อวัน งานที่ใหญ่ก็ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์มากขึ้น จำนวนช่างมากขึ้น อีกทั้งต้องทำงานแข่งขันกับเวลาเพราะต้นกล้วยอาจเหี่ยวทำให้ไม่สวยงามเท่าที่ควร งานชิ้นนั้น คืองานศพของลุงเชียว นิลรัตน์ ญาติผู้ใหญ่ที่อาจารย์บุญเคารพรัก อีกทั้งยังเป็นเพื่อนสนิทของพ่อคำ ยายอด บิดาของอาจารย์บุญอีกด้วย ซึ่งทั้งคู่เป็นผู้ที่มีจิตใจรักในศิลปวัฒนธรรม มีคุณธรรมและศีลธรรม มีจิตใจช่วยงานวัดในเขตอำเภอพรานกระต่ายอยู่เสมอ กล่าวได้ว่า “ลุงเชียวเป็นคนบอกบุญเพราะวาจาดี ส่วนพ่อคำเป็นคนลงมือทำเพราะมีฝีมือทางงานช่าง”ก็ว่าได้ และลุงเชียวก็เป็นบุคคลเก่าแก่ เป็นที่รักของชาวพรานกระต่าย มีผู้คนรู้จักมากมาย งานศพจึงต้องจัดให้สมเกียรติจึงทำให้ผลงานชิ้นนี้เป็นผลงานที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยทำมา อีกหนึ่งผลงานที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้

กันคือ งานศพของนายหวัด ดันเจริญ เป็นบุคคลเก่าแก่ของอำเภอพวานกระต่ายมีบุตรรับราชการในอำเภอพวานกระต่ายหลายคนและเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีจึงจัดงานอย่างสมเกียรติ ผู้วายชนม์เมื่อครั้งที่ยังมีลูกศิษย์ช่วยงาน ได้รับเชิญให้ไปช่วยงานแหงหยวกประกวดขบวนรถประดับจากกล้วยไข่และพืชผลทางการเกษตรของแต่ละอำเภอก่อนที่จะต้องส่งเข้าประกวดเป็นเวลาหลายปีซึ่งเป็นอีกหนึ่งงานหนึ่งที่อาจารย์บุญภูมิใจที่ได้ช่วยเหลืองานของบ้านเกิด

แนวทางการปฏิบัติ/การดำเนินชีวิต

“ทำดีแต่อย่าเด่นจะเป็นภัย” ความหมายคือ อย่าแข่งหน้าใจเพราะรู้หน้าไม่รู้ใจ เขาจะเล่นงานเราเมื่อไรก็ไม่รู้ ตอนบวชนั้นอาจารย์บุญภูมิได้รับความชื่นชอบด้วยลีลาการเทศน์ที่เข้าถึงใจ จึงได้รับการนิมนต์ให้ไปเทศน์บ่อยครั้ง แต่ท่านขอให้หมั่นเวียนนให้ท่านอื่นด้วยเรียงไปตามลำดับ พระท่านอื่นก็มีความสามารถในการเทศน์เช่นกัน

“อย่าโก่งกิน ชื่อกินไม่หมด คิดกินไม่นาน” ความหมายคือ การมีความซื่อสัตย์จะทำให้คนเชื่อใจ ไม่มีวันอดตาย แต่หากเป็นคนที่มิสนัยคดโกง แม้จะมีคนให้ผลประโยชน์แต่เมื่อไปโกงแล้วเค้าจับได้ก็จะไม่คบค้าสมาคมด้วย ในที่สุดก็จะทุกข์ยาก

บทสรุป

จากการศึกษาชีวประวัติของช่างแหงหยวกแห่งพวานกระต่าย ที่สืบสานศิลปวัฒนธรรมอันดีจากบรรพบุรุษ ทำให้ทราบถึงความรัก ความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีที่อาจารย์บุญภูมิได้ยึดมั่นมาโดยตลอด ศิลปวัฒนธรรมไทยนั้น “บรรพบุรุษทำมาไม่ใช่แค่ปีสองปี คนรุ่นใหม่แหงทั้งหมด ต้องรักษาไว้ (เสียใจ)” ถ้าไม่มีใครสนใจก็จะสูญหาย คนรุ่นหลังเป็นรั้วของชาติหากไม่สืบทอดก็จะหมดไป อาจารย์บุญภูมิ กล่าวทิ้งท้ายว่า “มาฝึกกันเสียตอนนี้ ไปปลูกในเมรุให้มาสอนกันไม่ได้นะ

คำสำคัญ : แหงหยวก กล้วย พวานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ช่างสิบหมู่

ที่มา : https://acc.kpru.ac.th/KPPStudies/index.php?title=บุคคลสำคัญ_ปราชญ์ชาวบ้าน_แหงหยวก_อำเภอพวานกระต่าย_จังหวัดกำแพงเพชร

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2022-06-27

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2112&code_db=610003&code_type=12